

Klaar voor de toekomst?

De Omgevingswet, die naar verwachting in 2020 in werking treedt, markeert de overgang naar een nieuw ruimtelijk stelsel. Maar de cultuurverandering die hiermee gepaard gaat, is al langere tijd gaande. Hans Mommaas, directeur van het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL), bespreekt de belangrijkste veranderingen.

'D

e discussie over de verandering van het ruimtelijk beleid is al langere tijd aan de gang', zegt Hans Mommaas. 'Ik zie het rapport "Ruimtelijke Ontwikkelingspolitiek" van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeeringsbeleid (WRR) uit 1998 als ijkpunt in deze discussie.

Maak gebruik van creativiteit en kennis van (markt)partners

In dit rapport wordt zowel de legitimiteit als de effectiviteit van ruimtelijk beleid ter discussie gesteld. Legitimiteit wil zeggen: ruimtelijk

beleid moet niet overwegend als hindermacht worden ervaren maar als ontwikkelkracht. Effectiviteit adresseert de vraag: wat is de beste manier om de diverse opgaven vorm te geven?'

INTEGRAAL EN REGIONAAL

Het WRR-rapport was vooral een antwoord op de transitie van een industriële samenleving naar een hoogdynamische, kennisintensieve samenleving. De zoektocht is daarna doorgegaan en leidt uiteindelijk tot de Omgevingswet, die naar verwachting in 2020 in werking treedt. De wet weerspiegelt de huidige en toekomstige maatschappelijke opgaven en hoe die het beste aangepakt kunnen worden. Mommaas: 'Opgaven worden meer dan voorheen integraal benaderd, en die integraliteit kan het beste op regionaal niveau worden opgepakt.

Daartoe wordt er meer afwegingsruimte geboden voor decentrale overheden. Het is aan hen om ruimtelijke en omgevingsambities scherp te omschrijven: wat voor stad of regio willen wij zijn, waar leggen we de accenten, welke keuzes maken we?'

Mommaas vervolgt: 'De toegenomen decentrale afwegingsruimte zal resulteren in grotere verschillen tussen steden of regio's. En telkens moet een coalitie van lokale en regionale partijen worden gesmeed die is toegerust op de opgaven. Anders gezegd: het bestuurlijke kader staat niet vast maar is flexibel van aard. De Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr) is daar een prima instrument voor, ook al is er op onderdelen aanscherping mogelijk. Overigens zie je vaak dat samenwerking tussen decentrale

Hans Mommaas: 'Integraliteit kan het beste op regionaal niveau worden opgepakt.'

(foto: PBL)

Ontwerp maximaal duurzaam en combi-neer leefbaarheids- en gezondheidsdoelen aan de voorkant

overheden op ambtelijk niveau wordt opgestart. Ik vind dat juist de gemeenteraden veel meer aan het begin van dit proces moeten staan, anders bestaat het risico dat de politiek uiteindelijk niet meegaat in de verandering. Onder andere in de regio Midden Brabant en de Stedendriehoek (Apeldoorn, Deventer, Zutphen en omliggende gemeenten, red.) zie je goede voorbeelden van bestuurlijk geïnitieerde samenwerking. De gemeenteraden overleggen daar regelmatig met elkaar over de gezamenlijke koers.'

ACTIEVE BURGERS EN BEDRIJVEN

Behalve van decentrale overheden wordt ook een actievere houding verwacht van burgers en bedrijven. Zij realiseren de plannen in co-creatie met overheidspartijen. Mommaas: 'In het algemeen zijn bedrij-

ven zich steeds meer bewust van hun maatschappelijke opgave en zijn hier ook proactief in. Zo heeft VNO-NCW meermaals tegen de opstellers van het nationale beleid gezegd: "Geef ons stevige ambities mee, dan gaan wij ermee aan de slag." En ook burgers doen in tal van coalities mee, bijvoorbeeld rond hernieuwbare energie. Dat is maar goed ook, want het is onmogelijk dat de ambities alleen met inzet van "Den Haag" worden gerealiseerd.'

OMGAAN MET BOTSSENDE BELANGEN

Bij het maken van plannen is het welhaast onvermijdelijk dat sommige mensen of organisaties het er niet mee eens zijn. Ook kunnen lokale of regionale belangen botsen met nationale belangen, denk bijvoorbeeld aan een natuurgebied als de Veluwe. Het nieuwe stelsel rond

de Omgevingswet laat onverlet dat er regels en normen zijn om na te leven, ook al zijn ze sterk vereenvoudigd. Mensen en organisaties kunnen een gang naar de rechter overwegen om hun belang in te brengen. Daarnaast is er de representatieve democratie: mensen kunnen periodiek stemmen op politieke partijen die hun belangen het best behartigen. De balans tussen flexibele coalities en zekerheid, tussen benutten en beschermen, moet zich uitkristalliseren volgens Mommaas. 'De Omgevingswet gaat niet de representatieve democratie of het juridisch systeem vervangen. Of de democratie wordt uitgehold door niet-gekozen coalities hangt sterk af van hoe proactief gemeenteraden en Provinciale Staten zich opstellen, ze hebben het zelf in de hand. En wat betreft het juridische kader en normstellingen: hier hebben we casuïstiek nodig waar de Raad van State standpunten over inneemt.'

Mommaas denkt dat er bij decentrale coalities veel behoefte is aan kennis bij het invullen van opgaven, bijvoorbeeld rond geothermie of biomassa. 'Die kennis is ruim voorhanden op nationaal niveau, onder meer bij instellingen als het Planbureau voor de Leefomgeving. Het is zaak om ook regionale gegevens te verzamelen en deze toegankelijk te maken voor iedereen die er maar behoefte aan heeft, bijvoorbeeld in de vorm van open data websites en *living labs*. Daarvoor hebben we een goede centraal gecoördineerde decentrale kennisinfrastructuur nodig. Ook omwille van het onderlinge lerende vermogen. En dat is een publieke verantwoordelijkheid.'

Website
www.pbl.nl